

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-1

BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54
Volume 54

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Alice Del Maschio
Software Software	Adobe InDesign CS5
Fotografie na obálce Cover Photography	Putna kultury s MMK nalezená v Popůvkách u Brna (okr. Brno-venkov) Moravian Painted Ware culture vessel found at Popůvky u Brna (Dist. of Brno-venkov)
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Královopolská 147 612 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design s.r.o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

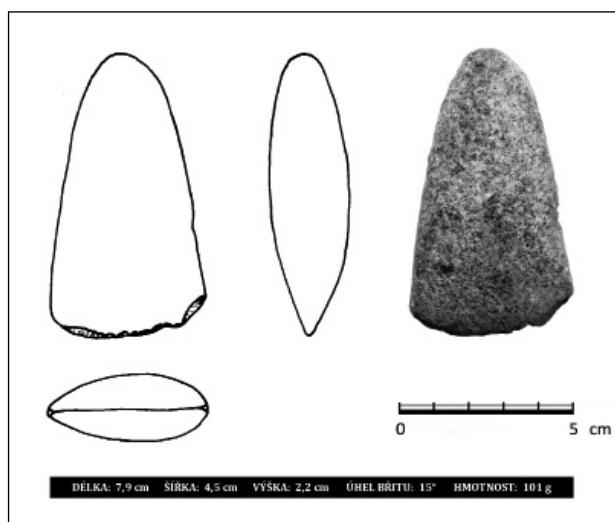
Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

Náklad 400 ks

Časopis je na seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 7. Kamenná sekerka z polohy Nuzířov – „Pod zelinkami“ (okr. Brno-venkov).

Fig. 7. Stone axe from the site Nuzířov – „Pod zelinkami“ (Brno-county Dist.).

m.) na západě a mírně vyvýšeným zalesněným návrším Kremlovskem (maximální výška 419 m n. m.) na východě (Čerevková, Kuča, Petřík, Uhlířová 2011, 38). Přesný rozsah sídliště bohužel není prozatím znám. Nelze tedy vyloučit potenciální souvislost popisovaného exempláře s tímto osídlením. Artefakt mohl být také vlivem eroze či recentní zemědělské činnosti redeponován mimo sídelní areál. Vyloučit však nelze ani možnost, že byl v místě nálezů ponechán přímo člověkem, a dokládá tak jisté antropogenní aktivity v okolí výše uvedeného sídliště.

Jaroslav Bartík, Alžběta Čerevková

Literatura

- Bartík, J. 2012:** *Broušená a ostatní kamenná industrie z mikroregionu povodí řeky Želetavky*. Rkp. bakalářské práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.
- Čerevková, A., Kuča, M., Petřík, J., Uhlířová, H. 2011:** Neolitické osídlení v trati Rybníčky v Malhostovicích, místní část Nuzířov (okr. Brno-venkov). *Acta Musei Moraviae, sci. soc.* 96(2), 37–60.
- Grünwald, P., Podborský, V. (eds.) 2001:** *Malhostovice-Nuzířov. Od nejdávější minulosti po současnost*. Tišnov: J&J Morava.
- Kuča, M. 2009:** Neolitické osídlení jižní části Boskovické brázdy. Současný stav poznání podle průzkumu v letech 1999–2006. *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity*, řada M 12–13, 23–48.
- Kuča, M., Bartík, J. 2012:** Příspěvek k problematice křemičitých zvětralín využívaných v neolitu na jižní a jihozápadní Moravě. *Přehled výzkumů* 53-1, 41–50.
- Podborský, V. a kol. 1993:** *Pravěké dějiny Moravy*. Vlastivěda Moravská. Země a lid. Nová řada, Svazek 3. Brno: Muzejní a vlastivědná společnost.

Přichystal, A. 2009: *Kamenné suroviny v pravěku východní části střední Evropy*. Brno: Masarykova univerzita.

Vích, D. 2012: Neolitické a eneolitické osídlení severní části Boskovické brázdy. *Archeologie ve středních Čechách* 16, 29–126.

Vokáč, M. 2008: *Broušená a ostatní kamenná industrie z neolitu a eneolitu na jižní Moravě se zvláštním zřetelem na lokalitu Těšetice-Kyjovice*. Rkp. dizertační práce. Uloženo: Knihovna Filozofické fakulty Masarykovy univerzity, Brno.

Vokáč, M., Kuča, M., Přichystal, A. 2005: Využití amfibolického dioritu brněnského masivu v pravěku jižní Moravy. In.: I. Cheben, I. Kuzma (eds.), *Otázky neolitu a eneolitu našich krajín – 2004*. Nitra: Archeologický ústav SAV, 359–367.

Resumé

„Pod zelinkami“. Moravian Painted Ware culture. Isolated find. Surface survey.

MOHELNICE (OKR. ŠUMPERK)

Náměstí Svobody, S.K. Neumanna, Třebovská. Neolit. MMK IIb-c. Sídliště. Záchranný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí náměstí a přilehlých ulic byl společností Archaia Olomouc, o.p.s., v dubnu až srpnu 2012 proveden záchranný archeologický výzkum (podrobnosti viz kapitola Středověk a novověk). Kromě středověkých a novověkých archeologických situací a nálezů bylo prozkoumáno také 5 zahloubených sídlištních jam z období mladšího neolitu, příp. počátku staršího eneolitu (2 na náměstí Svobody, 2 na ul. Třebovská a 1 na ul. S.K. Neumanna). Všechny by se daly datovat do mladší až koncové fáze kultury s moravskou malovanou keramikou (IIb-c), není vyloučeno, že patří až epilengyelské jordánovské skupině. Jedná se tedy o doklad existence sídliště na vyvýšené poloze dnešního středu města již v období pravěku. Časově současné sídliště bylo v roce 2012 prozkoumáno na místě OD Tesco. Vzhledem k charakteru stavebních zásahů nebyly všechny objekty prozkoumány v úplnosti, dá se většina z nich charakterizovat jako prosté hospodářské jámy zásobního či odpadního účelu oválného tvaru o průměru zhruba 1 m a hloubce do 120 cm (jeden objekt na ul. Třebovská měl spíše charakter mělké exploatační jámy nepravidelných rozměrů). Těchto 5 zahloubených neolitických objektů je rozmístěno na poměrně velké ploše, tudíž se nedá vypozařovat jakákoliv jejich vzájemná vazba.

Z obsahu zmíněných sídlištních jam byla vyzvednuta téměř výhradně keramika hnědých až oranžových odstínů, převážně nezdobená. Ojedinelá výzdoba je zastoupena plastickými kulovitými výčnělky, v několika případech jde o výzdobu rytou či kolkovanou (klikatka, koncentrické kroužky).

Tomáš Zeman

Resumé

Mohelnice (Bez. Šumperk), Freiheit Platz, S.K. Neumann Str., Třebovská Str. – Neolit. MMK IIb-c. Siedlung. Rettungsgrabung.

MOHELNICE (OKR. ŠUMPERK)

Ul. 1. máje, OD Tesco. Neolit. MMK IIb-c. Sídliště. Záchranný výzkum.

V souvislosti s výstavbou obchodního domu Tesco s přilehlým parkovištěm byl v únoru a březnu 2012 proveden záchranný archeologický výzkum předmětné plochy společností Archaia Olomouc, o.p.s. Zkoumaná plocha se nachází na východním okraji intravilánu města, na ul. 1. máje, na dosud zemědělsky obdělávaném poli naproti OD Lidl v těsném sousedství čerpací stanice Benzina. Jedná se o rovnou sprašovou říční terasu na pravém břehu říčky Mírovky, která teče cca 550 m severně od hrany lokality, s nadmořskou výškou 261-262 m n.m.

Záchranným archeologickým výzkumem na ploše zhruba 0,7 ha byla prozkoumána část nížinného neopevněného sídliště, které lze podle keramického inventáře datovat do mladší fáze MMK (stupeň IIb-c). Není vyloučeno ani přežívání do epilengyelu, do I. stupně jordanovské skupiny. Metoda výzkumu musela být zvolena s ohledem na postup stavebních prací, výzkum byl totiž realizován až v součinnosti s výstavbou obchodního domu. Stavební mechanizací byla tedy odstraněna vrstva ornice na úroveň sprašového podloží a po začistění plochy byly preparovány výplně objektů zahloubených do podloží. Byly rovněž sledovány krajní profily stavební jámy, kulturní vrstva sídliště však zjištěna nebyla. Celkem bylo odkryto 615 zahloubených objektů (převažují kúlové jamky a zásobní a odpadní jámy). Kromě jedné pece s destrukcí hliněné kopule a 5 hliníků (největší z nich - obj. 540 o rozměrech 10 x 2,92 m) představuje nejzajímavější nálezovou situaci dlouhá nadzemní kúlová stavba (struktura S1) o rozměrech 18 x 10 m orientovaná ve směru SZ-JV (obr. 8). Její jižní obvodová stěna je vymezena mělkým základovým žlabem vanovitěho tvaru (s několika kúlovými jámami uvnitř i vně žlabu), severní stěna je tvořena řadou sloupových jam. Z některých úseků základového žlabu byly odebrány vzorky pro archeobotanickou analýzu. Tato kombinovaná konstrukce základových žlabů a volně stojících sloupů je typickým znakem nadzemních staveb podunajského lengyelského okruhu (Pavúk 2003). Střechu podpírala řada mohutných sloupů uprostřed vnitřní plochy, po nichž se nám zachovaly opět kúlové jámy. V SZ třetině půdorysu naznačuje několik menších kúlových jam kolmých na jižní stěnu možnost rozdělení vnitřního prostoru stavby na jakousi předsíň a hlavní místnost. Uvnitř nadzemní stavby se nacházela jediná zásobní jáma, shluk hospodářských objektů byl rozložen vně kratší SZ stěny. Exploatační jámy přiléhající obvykle k delším stěnám nadzemních staveb nebyly zjištěny. Jako geograficky nejbližší příklady z poslední doby lze jmenovat téměř dvě desítky nadzemních staveb MMK ze

sídliště v Hulíně-Pravčicích (Kalábek-Kalábková-Kočár-Kočárová 2010).

Severovýchodním směrem od nadzemní stavby bylo několik hlubších zásobních jam válcovitého tvaru s hloubkou kolem 120 cm. Nejzajímavější byl objekt 518, v jehož výplni byla nalezena celá lahvovitá putna se čtyřmi oušky pod okrajem a plochými bochánkovitými výčnělky (obr. 9), další 3 nádoby ve fragmentárním stavu, kamenná zrnitěrka, 4 čepelky ŠI a na dně jámy kostra drobného zvířete (zajíc?). Většina hospodářských objektů se nacházela v severní části plochy (pod budovou obchodního domu Tesco), zatímco v jižní části plochy (parkoviště) byly hlavně neuspořádané kúlové jamky.

V nálezovém souboru ze sídliště převažuje hrubá užitková keramika oranžových odstínů (hrncovité či lahvovité tvary nebo misky na nožce). Tato keramika je zdobena plastickými výčnělky (kulovité, bochánkovité, sovi hlavičky), šikmými záseky na okraji i na výduti, drobnými vpichy a důlky nebo jemnými rytými liniemi. V menší míře je zastoupena také tenkostěnná stolní keramika – misky nebo drobné pohárky s rytou či kolokovanou výzdobou (klikatka, koncentrické kroužky). Pro tento keramický inventář najdeme analogie na nedalekém sídlišti v mohelnické štěrkočně, srovnáním jde o časově současné lokality (Kalábková 2009, 181-197, 234-235, tab. 163-168). Pěkným příkladem je miniaturní nádobka (zmenšenina putny) s plastickými pupíky na výduti s předrýsovanou výzdobou z hliníku 540 (obr. 9). Získáno bylo také několik keramických přeslenů. Mezi zvláštní keramické tvary můžeme zařadit zlomek dna kvadratické nádoby ze zásobní jámy 550 a celý keramický stoleček se čtvercovým sedátkem s výstupkem a středovou nožkou, která se ve spodní polovině rozčleňuje a vytváří čtyři nožky z jámy 501. Keramické stolečky spolu s trůny patří k nejpočetnějším dokladům duchovního života nositelů lengyelského kulturního okruhu (Kovářík 2004). Exemplář z Mohelnice se však svým tvarem poněkud vymyká (stolečky mají většinou čtyři nožky vycházející z jednotlivých rohů) a nemá dosud ve středoevropském prostoru odpovídající analogii. Nekeramický inventář mohelnického sídliště se vyjma výše zmíněné kamenné zrnitěrky omezuje pouze na 9 ks štípané industrie (obr. 9). Podle určení Z. Schenka v souboru dominuje spotřebitelská složka (výhradně čepelky), artefakty mají často postranní retuše nebo srpový lesk. Z hlediska surovinového se ukazuje vazba na severní oblasti. Makroskopicky lze 6 ks určit jako silicity glacienních sedimentů (SGS), 2 ks jako silicity krakovsko-čensterchovské jury (SKČJ) a jeden silicit byl přepálen. Materiální složku sídliště doplňují hojně fragmenty mazanice (ojediněle i s otisky) a pouze malá kolekce drobných zlomků zvířecích kostí (většina byla kvůli půdním podmínkám strávena).

Tomáš Zeman

Literatura

Kalábek, M., Kalábková, P., Kočár, P., Kočárová, R. 2010: Největší lengyelská stavba z Hulína-Pravčic 2,